УДК 378:327

Досвід Європейського Союзу у сфері реагування на виклики безпеки. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. В межах реалізації проєкту Еразмус+ Модулі Жана Моне 621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейська політична інтеграція: історична ретроспектива та сучасність. Глухів, 9 грудня 2021 р. / Упорядник: О. Чумаченко. Глухів, 2021. 129 с.

У збірнику опубліковані тези виступів учасників семінару, присвячені актуальним питанням діяльності Європейського Союзу у сфері Спільної безпекової і оборонної політики, реагування на такі безпекові виклики як кібербезпека, кліматичні зміни, нові технології, міграційні потоки та розвиток інших тенденцій, які мають суттєвий вплив на безпеку та геополітичні наслідки в цілому. Для різних категорій слухачів.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст, оприлюднені факти та поданий цифровий і статистичний матеріал відповідальність несуть автори.

© Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2021

Ministry of Education and Science of Ukraine
National Erasmus+ Office in Ukraine
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
Education and Scientific Institute of Philology and History

THE EUROPEAN UNION'S EXPERIENCE OF RESPONDING TO SECURITY CHALLENGES

Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical seminar

in the framework of the Erasmus+ Jean Monnet Modules Project
621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE
European Political Integration:
Historical Retrospective and Nowadays

December 9, 2021
Hlukhiv

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

UDC 378:327

The European Union's Experience of Responding to Security Challenges. Proceedings of the All-Ukrainian scientific-methodical seminar. Within the Erasmus+ Jean Monnet Modules project 621046-EPP-1-2020-1-EN-EPPJMO-MODULE European political integration: historical retrospective and nowadays. Hlukhiv, December 9, 2021 / Arranged by: O. Chumachenko. Hlukhiv, 2021. 129 p.

The collection contains abstracts of the seminar participants' speeches on current EU activities in the field of Common Security and Defense Policy, response to security challenges such as cybersecurity, climate change, new technologies, migration flows and the development of other trends that have a significant impact on security and geopolitical consequences in general. For different categories of readers.

Proceedings are submitted in the author's edition. The authors are responsible for the content, published facts and submitted digital and statistical material.

© Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, 2021

ЗМІСТ

Безпарточний М.Г.
Енергетична безпека Європейського Союзу: сучасний стан, виклики та механізми реагування…… **7**
Бондар Ю.А., Бальцька Є.С.
Основні чинники діагностики кризового стану підприємства…….. **15**
Буличева Н.А.
Новації нормативно-правової регламентації стратегічних принципів розвитку енергетичної безпеки України в рамках реалізації євроінтеграційного курсу…… **20**
Гнєзділова С.П.
Військово-політичні та економічні аспекти морської безпеки України……. **26**
Грабовенко Н.В., Кузьменко Г.О.
Якість освіти як фактор національної безпеки держави…… **33**
Гринюк Т.А., Буличева Т.В., Буткалюк К.О.
Геополітичні реалії та безпековий механізм Європейського Союзу в протидії сучасним викликам і загрозам……... **39**
Жук М.В.
«DigCompEdu» (рамка цифрових компетенцій LLL) як фактор інноваційного розвитку та інформаційно-безпекової політики ЄС……..…….. **47**
Коваленко Н.О., Столярчук Н.В.
Впровадження антикризового менеджменту в діяльність суб'єктів цивільної авіації……..... **60**
Ковальова О.М, Шапкін В.Є., Червінська Д.Л.
Досягнення та приховані ризики медико-біологічних досліджень (dual-use research) …….. **65**
Нашинець-Наумова А.Ю.
Правове регулювання кібербезпеки в контексті міжнародного досвіду……..…….. **69**

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

Буличева Н.А.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права
Київського університету імені Бориса Грінченка

НОВАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ

Відносинами у сфері енергетики є відносини, що виникають у зв'язку з пошуком і видобутком енергоресурсів, виробництвом, переробкою, передачею, зберіганням, транспортуванням, розподілом різних видів енергії, інвестиційною діяльністю, будівництвом, реконструкцією, модернізацією енергетичних об'єктів, забезпеченням енергетичної, екологічної, промислової безпеки як на внутрішньому ринку, так і в зовнішньоекономічній сфері. Енергія – це основа сучасного індустріального суспільства. Загальновизнано, що вона стала глобальним товаром, а енергетичний ринок, на думку фахівців, у багатьох відношеннях подібний ринку фінансового.

Водночас, здійснюючи енергетичну політику, держави націлені на вирішення завдань енергетичної безпеки, енергетичної ефективності економіки, бюджетної ефективності енергетики, її екологічної безпеки. Можна сміливо стверджувати, що реалізуючи енергетичну політику, кожна держава вирішує одне з головних питань національної безпеки [2].

Влітку 2021 року із схваленням розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 р. № 907-р Стратегії енергетичної безпеки (далі – Стратегія енергобезпеки)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

державний вплив на розвиток енергетичної галузі набув нового розвитку. Передумови опрацювання нових напрямків державної політики у сфері забезпечення енергетичної стабільності української економіки окреслив на засіданні Уряду у своїй промові Міністр енергетики України Герман Галущенко : «Стратегічний підхід вкрай важливий для такої складної галузі, як енергетика. В умовах нестабільної ситуації у геополітичній сфері, зважаючи на обмеженість енергетичних ресурсів та потребу розвиватися екологічно і з турботою про довкілля, нам необхідно розуміти всі потенційні ризики і загрози, які можуть вплинути на український енергетичний сектор. Стратегія енергобезпеки необхідна, щоб забезпечити прогнозованість розвитку і стійкість енергосистеми, своєчасну ідентифікацію загроз та запобігання їм» [1].

Прийняттю означеної вище Стратегії енергобезпеки передувала розробка і схвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [3], яка, однак, не набула належного нормативного забезпечення своєї реалізації. Так, не був розроблений відповідний План конкретних заходів із відповідальними виконавцями та строками реалізації. Попередня Енергетична стратегія містила умовно визначені три хронологічні етапи, на які орієнтовно спрямовувалася державна управлінська політика у цій сфері. Натомість цьогорічна Стратегія енергобезпеки містить визначені терміни виконання завдань урядом по розробці нормативно-правового підґрунтя її реалізації, про які зазначимо нижче.

Означена Стратегія енергобезпеки була розроблена на виконання пункту 66 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392, та пункту 4 рішення Ради національної безпеки і оборони

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

України від 14 вересня 2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України», введеного в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392 [4].

Також, на відміну від попередньої, Стратегія енергобезпеки 2021 року розроблена у середньостроковій перспективі – на період до 2025 року та передбачає ймовірні прогнозні сценарії змін в енергетичній сфері та їх впливу на реалізацію стратегічного вибору, а саме: сценарій «без змін» (збереження поточних тенденцій та стану справ); сценарій «недружнього впливу» (відсутність системних змін в енергетичній політиці у поєднанні з ескалацією агресії з боку Російської Федерації); сценарій «позитивної трансформації» (цілеспрямовані зусилля, спрямовані на досягнення визначених цією Стратегією цілей).

Щоб не допустити можливих негативних наслідків в рамках двох перших сценаріїв, а також запобігти стагнації енергетичного сектору, в рамках сформульованих принципів забезпечення енергетичної безпеки окреслені необхідні системні дії, спрямовані на реалізацію сценарію «позитивної трансформації» та забезпечення енергетичної незалежності у формі стратегічних цілей та завдань.

В поняття «енергетична безпека» урядовці передусім заклали розуміння захищеності національних інтересів у сфері забезпечення доступу до надійних, стійких, доступних і сучасних джерел енергії технічно надійним, безпечним, економічно ефективним та екологічно прийнятним способом в нормальних умовах і в умовах особливого або надзвичайного стану [4].

А сценарій «позитивної трансформації» вбачають у забезпеченні послідовної та ефективної реалізації визначеного Конституцією України та Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

вересня 2020 р. № 392, пріоритету розвитку країни, а саме незворотності європейського та євроатлантичного курсу України.

Автори Стратегії енергобезпеки відмічають неузгодженість дій суб'єктів системи управління енергетичним сектором, які створюють потенційну загрозу втрати системи управління та координації дій держави з реалізації енергетичної політики. В першу чергу, йдеться про незадовільний стан нормативно-правового регулювання, зокрема, зазначається, що відбуваються постійні зміни правового поля, функцій і повноважень органів влади з формування політики в енергетичній сфері; нормативні акти, що ухвалюються, не завжди узгоджуються із загальними пріоритетами забезпечення національної безпеки.

Вбачаючи роль держави як ефективного власника, який формує зрозумілі та узгоджені завдання і напрями діяльності в енергетичному секторі, в Стратегії намічені наступні принципи забезпечення енергетичної безпеки, які у сукупності спрямовані на реалізації курсу європейської інтеграції:

- запровадження повноцінного висококонкурентного ринкового середовища в енергетиці; формування сприятливого інвестиційного середовища завдяки наявності в Україні привабливих енергетичних ринків для інвестування (технологічна модернізація, нарощування видобутку та переробки, запровадження нових послуг та сервісів);
- створення механізмів моніторингу дотримання приватним сектором вимог законодавства щодо реагування на кризові ситуації, дотримання сталості роботи енергетичного сектору та забезпечення енергетичної безпеки України;
- послідовність та прозорість енергетичної політики держави та процесу прийняття рішень органами державної влади, що формує впевненість учасників ринку у стабільності та

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

прогнозованості законодавчої бази та сприяє прийняттю рішень щодо довгострокового масштабного інвестування;

- використання нових технологій виробництва, транспортування, накопичення та споживання енергії, використання відновлюваних та місцевих джерел енергії, цифровізація енерговикористання, що дозволяє наблизити джерела виробництва енергії до споживача та збалансувати режими роботи енергетичних систем; споживачі-виробники стають повноцінними учасниками енергетичних ринків, обмежують природних монополістів та збільшують конкуренцію;

- синхронізація режимів роботи Об'єднаної енергетичної системи України та енергетичних систем країн ЄС, тобто фактично від'єднання від енергетичної системи Російської Федерації та в подальшому посилення конкуренції на ринку електричної енергії України; запровадження інструментів ефективного антимонопольного регулювання в якості важливого запобіжника підвищення цін для споживачів та втрати керованості розвитком енергетичного сектору з боку держави;

- здійснення персоналізовано, з використанням механізмів та інструментів, що не порушують ринкові механізми господарювання, захисту вразливих категорій споживачів (зокрема малозабезпечених осіб та осіб, життя яких залежить від використання електричної енергії); реалізація програми енергозбереження та енергоефективності, формування нових інструментів підтримки реалізації проектів енергоефективності у домогосподарствах, житлово-комунальній та бюджетній сфері [4].

У подальшому з метою реалізації Стратегії поставлена задача Міністерством енергетики протягом шести місяців підготувати План реалізації Стратегії, а також протягом року з дня прийняття Стратегії Уряд має затвердити Методику оцінки

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

рівня та загроз енергетичній безпеці України. На її основі Міненерго має забезпечити підготовку Звіту щодо стану енергетичної безпеки України та Оцінку рівня та загроз енергетичній безпеці України.

У результаті запровадження такої системи стратегічного планування в сфері енергетичної безпеки як складової національної безпеки слугуватиме розбудові ефективної солідарної співпраці суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки. Така співпраця стане основою для визначення пріоритетів розвитку паливно-енергетичного комплексу з урахуванням вимог національної безпеки та дотриманням принципу мінімізації суспільних витрат на функції енергозабезпечення.

Список джерел та літератури

1. Аналітичні матеріали Кабінету Міністрів України URL: https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-zatverdiv-strategiyu-energetichnoyi-bezpeki
2. Кострюков С.В. Навчально-методичне забезпечення дисципліни «Енергетичне право» М-во освіти і науки України: Нац. гірн. ун-т. Донецьк : НГУ, 2015. 213 с.
3. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження КМУ від 18 серпня 2017 р. № 605-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text
4. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки: розпорядження КМУ від 4 серпня 2021 р. № 907-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union